

Παιδεία για τα Μέσα – Media literacy report
European Commission Final Report – Testing and Refining – Criteria to Assess Media Literacy Levels in Europe (April 2011)

Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρεται στο θέμα της Παιδείας για τα Μέσα στον ευρωπαϊκό χώρο. Αναλυτικά η έκθεση περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια:

Κεφάλαιο 1:

Παρουσιάζεται η έννοια της Παιδείας για τα Μέσα στην ΕΕ, το υπόβαθρο, οι στόχοι και οι σκοποί του θέματος. Βασικός στόχος της έρευνας είναι η αξιολόγηση και η εισηγήση μεθόδων για μέτρηση των επιπέδων της παιδείας για τα Μέσα στις χώρες-μέλη της Ε.Ε.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε στον εξής ορισμό για το θέμα η δυνατότητα πρόσβασης, ανάλυσης και αξιολόγησης της δύναμης των εικόνων, των ήχων και των μηνυμάτων τα οποία αντιμετωπίζουμε καθημερινά και αποτελούν σημαντικό κομμάτι του σύγχρονου πολιτισμού μας, καθώς επίσης και η ικανότητα επαρκούς επικοινωνίας στα μέσα διαθέσιμα σε προσωπική βάση. Η παιδεία για τα μέσα αφορά όλα τα μέσα, συμπεριλαμβανομένης της τηλεόρασης, του κινηματογράφου, του ραδιοφώνου, των έντυπων μέσων, του διαδικτύου και άλλων νέων ψηφιακών τεχνολογιών επικοινωνίας.

Ο στόχος της παιδείας για τα μέσα είναι να αναπτύξει τη συνειδητοποίηση των πολλών μορφών μιντιακών μηνυμάτων που αντιμετωπίζουμε στην καθημερινότητα. Θα πρέπει να βοηθά τους πολίτες να αναγνωρίσουν πώς τα μέσα φιλτράρουν τις αντιλήψεις και τις πεποιθήσεις που προβάλλουν, πώς διαμορφώνουν πολιτισμό και πώς επηρεάζουν τις προσωπικές επιλογές. Οι πολίτες θα πρέπει να θωρακιστούν με κριτική σκέψη και δημιουργικές δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, ώστε να γίνουν ενσυνείδητοι καταναλωτές και παραγωγοί πληροφοριών. Η παιδεία για τα μέσα αποτελεί μέρος του βασικού δικαιώματος του κάθε πολίτη σε κάθε χώρα για ελευθερία έκφρασης και του δικαιώματος στην πληροφόρηση και συμβάλλει στην οικοδόμηση και στήριξη της δημοκρατίας.¹

Σύμφωνα με την έρευνα η αξία της παιδείας στα μέσα έγκειται στη συμβολή της στην πολιτισμική, τεχνολογική, εκπαιδευτική, δημοκρατική ανάπτυξη της πολιτείας που επιτρέπει στους πολίτες να εκφράζουν τα δικαιώματά τους και τις επιλογές του και να προάγουν τη συμμετοχή τους σε δημοκρατικές διαδικασίες

Κεφάλαιο 2:

¹ “The ability to access, analyze and evaluate the power of images, sounds and messages which we are now being confronted with on a daily basis and are an important part of our contemporary culture, as well as to communicate competently in media available on a personal basis. Media literacy relates to all media, including television and film, radio and recorded music, print media, the Internet and other new digital communication technologies.

The aim of media literacy is to increase awareness of the many forms of media messages encountered in our everyday lives. It should help citizens recognize how the media filter their perceptions and beliefs, shape popular culture and influence personal choices. It should empower them with critical thinking and creative problem-solving skills to make them judicious consumers and producers of information. Media education is part of the basic entitlement of every citizen, in every country in the world, to freedom of expression and the right to information and it is instrumental in building and sustaining democracy.»

Γίνεται επισκόπηση της έρευνας «κριτήρια αξιολόγησης των επιπέδων της Παιδείας για τα Μέσα στην Ευρώπη (2010)» στην οποία αναπτύχθηκε βασικό σύνολο δεικτών για την παιδεία για τα μέσα.

Στο κεφάλαιο προτείνεται ο συγκερασμός διαφόρων δεξιοτήτων (digital literacy, traditional literacy) και της χρήσης των μέσων, για να εξακριβωθεί ποιες ικανότητες πρέπει να αποκτηθούν από τους πολίτες για να οδηγήσουν σε υψηλότερο επίπεδο παιδείας στα μέσα.

Κεφάλαιο 3:

Προσδιορίζονται 5 κριτήρια αξιολόγησης της Παιδείας για τα Μέσα, ως εξής:

- Απόκτηση και χρήση ικανοτήτων (use skills)
- Κριτική σκέψη (critical thinking)
- Επικοινωνιακές δεξιότητες (communicative abilities)
- Διαθεσιμότητα ΜΜΕ (media availability)
- Περιβάλλον των ΜΜΕ (media context)

Ο συνδυασμός δεξιοτήτων και ικανοτήτων σχετικών με τα πιο πάνω θα οδηγήσει τους πολίτες σε υψηλότερα επίπεδα αλφαριθμητισμού/εγγραματοσύνης στα μέσα.

Κεφάλαιο 4:

Γίνεται στατιστική ανάλυση (cluster analysis) των κριτηρίων καθορισμού του επιπέδου της παιδείας για τα Μέσα, βασισμένη σε στοιχεία διαθέσιμα για κάθε χώρα.²

Κεφάλαιο 5:

Αναλύεται η μεθοδολογία (προσωπικές συνεντεύξεις-interviews), ο σχεδιασμός που επιλέγηκε για τη συγκεκριμένη έρευνα καθώς και τα ερωτήματα της έρευνας. Δίνεται έμφαση στη διατήρηση ισορροπίας ανάμεσα στη θεωρητική προσέγγιση του θέματος και την δυνατότητα πρακτικής εφαρμογής. Θίγεται επίσης η απουσία ερωτήσεων σχετικών με το διαδίκτυο.

Κεφάλαιο 6:

Παρουσιάζονται τα πορίσματα/ευρήματα της έρευνας.

Αναφορικά με την απόκτηση και χρήση ικανοτήτων (use skills) εξετάστηκε η ισορροπημένη και ενεργός χρήση των μέσων, η οποία στηρίζεται στη συχνότητα χρήσης 7 μέσων (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, βιβλία, κινηματογράφος, ηλεκτρονικός υπολογιστής και video games, κινητό τηλέφωνο) κατά τη διάρκεια των 3 τελευταίων μηνών. Η έρευνα κατέδειξε ότι 16% των ερωτηθέντων (ηλικίας 16-74) έχουν ικανότητα χρήσης στο βασικό επίπεδο, ενώ 35% σε προχωρημένο επίπεδο.

Η κριτική σκέψη (critical understanding) δηλώνει, σύμφωνα με την έρευνα, κριτική κατανόηση των μέσων και της λειτουργίας του (critical understanding of media and its functioning), η οποία περιλαμβάνει γενικές ικανότητες ερμηνείας και αξιολόγησης των μιντιακών προϊόντων, γνώση των μέσων και της νομοθεσίας των μέσων (knowledge of media and media regulation) και συμπεριφορά του χρήστη (user behavior). Ποσοστό 28% των ερωτηθέντων βρίσκονται στο βασικό επίπεδο κριτικής κατανόησης και 31% σε ανεπτυγμένο.

Το κριτήριο των επικοινωνιακών δυνατοτήτων εξετάστηκε υπό το πρίσμα της ικανότητας παραγωγής/δημιουργίας προϊόντων για τα μέσα (media content creation) ως εξής:

² Γίνεται κατάταξη των χωρών σε 3 ομάδες – η Κύπρος κατατάσσεται στη 2^η ομάδα. Οι Νορβηγία, Ισλανδία, Λουξεμβούργο, Σουηδία, Φινλανδία, Ολλανδία, Δανία και το Η.Β κατατάγηκαν στην πρώτη κατηγορία (the most advanced group).

- Άρθρο ή είδηση για περιοδικό (piece of news or article in magazine)
- Γράμμα σε εφημερίδα (letter to a newspaper)
- Οπτικό ή ακουστικό υλικό (video or audio material of any kind)
- Γραπτός λόγος οποιουδήποτε είδους (written literature of any kind)

Ποσοστό 64% των ερωτηθέντων εντοπίστηκε με επικοινωνιακές δυνατότητες βασικού επιπέδου και 16% ανεπτυγμένου.

Με βάση την πιλοτική έρευνα που έγινε και στην οποία συμμετείχαν 7 χώρες εισηγούνται τα ακόλουθα στοιχεία εξέτασης ως ερωτήσεις πυρήνης:

- Απόκτηση και χρήση ικανοτήτων (use skills)
 Ανάγνωση βιβλίων (έντυπων ή ηλεκτρονικών)
 Ανάγνωση εφημερίδων (έντυπων ή ηλεκτρονικών)
 Παιχνίδια στον υπολογιστή και video games
 Παρακολούθηση κινηματογράφου
 Χρήση διαδικτύου
 Αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων με επισυναπτόμενα κείμενα
 Χρήση διαδικτύου για τηλεφωνικές συνομιλίες
 Χρήση peer-to-peer file sharing
 Δημιουργία ιστοσελίδας
- Κριτική κατανόηση (critical thinking)
 Εμπιστοσύνη σε πληροφορίες που παρουσιάζονται σε διάφορα μέσα (εφημερίδες, τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο)
 Επίγνωση των πληροφοριών που παρουσιάζονται σε διαφορετικά μέσα (διαφορετικά τηλεοπτικά κανάλια, διαφορετικά ενημερωτικά/ειδησεογραφικά προγράμματα, διαφορετικές μηχανές αναζήτησης)
 Επίγνωση της επίδρασης/επιρροής των διαφημίσεων
 Γνώση της νομοθεσίας των ΜΜΕ
 Δυνατότητα να προσδιοριστούν οι επιλογές για συγκέντρωση πληροφοριών
 Δεξιότητες στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας των πληροφοριών
 Σύγκριση των πληροφοριών από διάφορες πηγές
 Δεξιότητες στη διαχείριση ιδιωτικής ζωής (privacy) και στην αυτοπροστασία από ανεπιθύμητα μηνύματα.
- Επικοινωνιακές δεξιότητες (communicative abilities)
 Δημιουργία περιεχομένου σε ποικίλα μέσα, συμπεριλαμβανομένων των γραπτών κειμένων, βίντεο και οπτικο-ακουστικού περιεχομένου
 Δέσμευση σε δημόσια συζήτηση (σχόλιο και τοποθέτηση κειμένου σε blog, συγγραφή επιστολής σε εκδότη εφημερίδας)
 Κοινωνική δικτύωση (σε προσωπική ή επαγγελματικό επίπεδο)
 Διαδικτυακή συνεργασία σε κοινό πρόγραμμα (συμπεριλαμβανομένης της συμβολής σε wiki).

Συμπέρασμα: Η ανάλυση παρουσίασε προφανή θετικό αντίκτυπο της εκπαίδευσης στην κριτική κατανόηση καθώς επίσης και την ίσως ανησυχητική ενίσχυση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων με την ηλικία. Κατά συνέπεια, μεταξύ των ανθρώπων με τα χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης, το ποσοστό των ατόμων με τη βασική κριτική κατανόηση αυξάνεται καθώς η

ηλικία αυξάνεται, ενώ το ποσοστό των ατόμων με την προηγμένη/ανεπτυγμένη κριτική κατανόηση αυξάνεται με την ηλικία μεταξύ των ανθρώπων με τα πιο υψηλά επίπεδα εκπαιδευτικής επίτευξης

This niche is tackled in the European Charter of Media Literacy's definition which, while incorporating the four elements, goes beyond that and adds other aspects to media literacy, including behavioural aspects of avoiding offensive or harmful contents as well as the usage of media to practice citizens' rights:

1. use media technologies effectively to access, store, retrieve and share content to meet their individual and community needs and interests;
2. gain access to and make informed choices about a wide range of media forms and content from different cultural and institutional sources;
3. understand how and why media content is produced;
4. analyse critically the techniques, languages and conventions used by the media and the messages they convey;
5. use media creatively to express and communicate ideas, information and opinions;
6. identify and avoid or challenge media content and services that may be unsolicited, offensive or harmful; and
7. make effective use of media in the exercise of their democratic rights and civil responsibilities.

Communicate means communicate or rather communicate and participate adjusting the individual skills dimension to the wider EC definition, which states that “*Media education is part of the basic entitlement of every citizen, in every country in the world, to freedom of expression and the right to information and it is instrumental in building and sustaining democracy*”. (p.33)

- Access: The individual can gain access to the media. Access affects the relationship between the context and the individual;

- Use: The individual use the media to act. (p.38)